

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
John Haakon Stensli, 73 19 93 92

Uttalelse til forslag til endringer i reindrifftsloven og tilhørende endringer i jordskiftelova

Generelle merknader

Statsforvalteren i Trøndelag har imøtesett en lovrevisjon. Dagens lov fremstår som en hybrid mellom en rammelov og en lov som gir svært detaljerte bestemmelser. Dette kan oppfattes som uryddig. Samtidig er en del bestemmelser utydelige og gir stort rom for tolkning, og det er en utfordring at hjemmelsgrunnlaget for pålegg og andre sanksjoner i mange tilfeller ikke fremstår som klart nok. Lovforslaget tar utgangspunkt i tre prioriterte hovedtema: reindriftens interne organisering, reindrifftslovens erstatningsbestemmelser og reindriftens tilgang til jordskifterettens ved interne forhold.

De foreslåtte endringene er i hovedsak positive, og kommenteres under. Statsforvalteren finner imidlertid grunn til å påpeke at revisjonen fremstår som relativt beskjeden, tatt i betraktning Hurdalsplattformens ambisjon om en helhetlig revisjon av reindrifftsloven. Det er flere elementer som bør være aktuelle ved nye revisjoner av loven, vi viser her til våre innspill som til departementet av oktober 2023, der vi blant annet påpekte at;

- Yttergrensene for det samiske reinbeiteområdet i sør i flere tilfeller er unaturlige, ved at de ikke følger mer naturlige grenser som dalfører, vassdrag osv., men gjerne går etter høyeste partiene av fjellområder mellom dalførene, og da gjerne etter ei kommunegrense. Dette gjør at det er vanskelig og/eller umulig å holde reinen innenfor grensene for lovlig beiteområde.
- Lovens skille mellom offentlige og private interesser fremstår på flere punkter som relativt uklart. Reindrifftslovens forvaltningsstruktur bør gjennomgås.
- Det er svært varierende hvordan selvstyret i reindrifften fungerer. Loven kan her forbedres på flere punkter. Et eksempel på dette er at mindretallsvernet ikke fremkommer av loven.

Når det gjelder rein utenfor lovlig beiteområde, vil Statsforvalteren peke på at det sentrale er å unngå at skader oppstår. Konflikten mellom jordbruket og reindrifften er i enkelte deler av Trøndelag svært betent, og det er behov for å anvende mange virkemidler for å redusere disse utfordringene.

Ett av virkemidlene er inngjerding av dyrkamark, gjerne med tilskudd fra konfliktforebyggende tiltak, andre tiltak er tidlig utslakting før reinen kommer på høst-/vinterbeite, samt uttak av "problemstyr".

Statsforvalteren må imidlertid også ha muligheten for å anvende sanksjoner med hjemmel i reindriftsloven kap. 11. Det har vist seg vanskelig å trekke opp grensene for når og hvordan disse virkemidlene kan anvendes, så her er det etter vårt skjønn behov for tydeligere avklaringer – gjennom lovendring eller på annet vis. Vi viser her til tidligere innspill (vår redegjørelse til LMD 16.12.2021 og vårt innspill til revidering av reindriftsloven 13.10.2023), samt departementets brev av 14.10.2022 og klageavgjørelse i Reindriftsstyret 20.06.2024 på vårt vedtak med ileggelse av tvangsmulkt til Gåebrien sijte høsten 2022.

Ut over disse merknadene, viser vi vil våre innspill på en rekke konkrete punkter i brev av 13.10.2023.

Statsforvalteren mener ovenstående bør vurderes i forbindelse med en fremtidig revisjon av loven.

Statsforvalteren registrerer videre at departementet legger til grunn at forslagene ikke vil medføre noen nevneverdige økonomiske og administrative konsekvenser for forvaltningen. Dette kan vi vanskelig se at medfører riktighet for vår del, spesielt vil veiledningsoppgavene knyttet til økt selvstyre bli mer omfattende enn i dag. Vi ber derfor om at konsekvensene vurderes og beskrives nærmere.

Merknader til de enkelte endringsforslagene

BESTEMMELSER KNYTTET TIL SIIDAANDELEN

Lovfesting av krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen

Det oppleves enkelte steder utfordringer med siidaandeler som ikke bidrar så mye til fellesskapet som de burde, dette gjelder trolig særlig de som har jobb utenom reindriften.

En lovfesting vil styrke de interne sanksjonsmuligheter hos reindriften, selv om det trolig vil sitte langt inne å benytte en slik mulighet mot en kollega i siidaen. Vi er derfor positive til forslaget, men er usikre på hvilken virkning den vil ha, spesielt der selvstyret allerede fungerer dårlig. Dette kunne med fordel vært vurdert grundigere.

Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

Det er positivt at det gjøres grep for å redusere utviklingen med at siidaandeler blir en handelsvare der høystbydende får overta.

Vi ser det videre som positivt at det overlates til selvstyret og ikke til Statsforvalteren å godkjenne overføring av siidaandel der overføringen går til en person som ikke oppfyller kravene loven i utgangspunktet setter. Vi vil imidlertid bemerke at når det overlates til et (kvalifisert) flertall i siidaen å godkjenne en overføring, kan dette i enkelte tilfeller utfordre mindretallsvernet.

Det bør trolig reguleres av loven når en overføring skal kunne skje (tidfesting), slik at man ikke risikerer problemer med å identifisere hvem som er reinerier, med forpliktelser og rettigheter dette medfører, på et gitt tidspunkt. Vi har i flere tilfeller fått fremsatt ønske om at tidspunkt for overføringen ikke settes til vedtaksdato, men til et tidligere tidspunkt som partene er enige om at var det reelle tidspunktet for overføringen. Statsforvalterne har diskutert dette i fellesskap, og kommet til at en slik tilbakedatering er uheldig, med tanke på rettigheter og plikter som tilligger siidaandelen,

både etter reindriftsloven og privatrettslige forhold. Etter dagens regelverk vil vi derfor sette overføringstidspunktet til tidspunktet for vedtak, eventuelt til et senere, avtalt tidspunkt.

I høringsnotatet skriver departementet at statsforvalteren kan overprøve en overføring av siidaandel dersom det er grunnlag for dette. Her etterlyses en klar hjemmel, som bør være uttrykt i loven. Det er ikke et forvaltningsvedtak som skal overprøves, slik at en omgjøring etter forvaltningsloven § 35, i beste fall fremstår som rettslig usikker.

Avvikling av siidaandel

Det støttes at Statsforvalteren her får et visst handlingsrom for særlige unntakstilfeller.

DISTRIKTSSTYRING

Styrking av årsmøtets myndighet

Statsforvalteren støtter forslaget om at årsmøtet blir distriktets øverste organ. Dette vil styrke demokratiske prosesser i fellesskapet.

Utarbeidelse og godkjenning av bruksregler

Forslaget om at uttalelser som har kommet inn til årsmøtet ikke skal legges ved oversendelsen til statsforvalteren, kan bidra til å vanskeliggjøre en forsvarlig legalitetskontroll hos statsforvalteren. Ideelt sett bør en protokoll fra årsmøte synliggjøre også mindretallets syn. Vår erfaring med årsmøteprotokoller er at de ofte er svært knappe og lite informative. Dersom ikke alle relevante dokumenter følger saken, mener vi dette ikke vil være i tråd med forvaltningslovens krav om å påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Utvidet bruk av distriktskassa

Det er fornuftig at det blir åpnet for at distriktsstyret kan bruke av distriktskassa til daglig drift. Dette har vært et ønske fra næringen selv. I praksis har ikke statsforvalterne hatt mulighet for å kontrollere at bruken av distriktskassa er innenfor dagens regelverk.

BRUKSREGLER, REDUKSJON AV REINTALL OG DISTRIKTSPLANER

Unnta bruksreglene offentlighet

Det fremstår som fornuftig at bruksreglene unntas offentlighet. Dette var også intensjonen da reindriftsloven ble vedtatt. Bruksreglene gjelder primært interne forhold, som andre ikke trenger innsyn i. Forslaget vil trolig gjøre at enkelte distrikter vil bruke reglene mer aktivt, uten frykt for «forstyrrende» innsyn.

En utfordring med å unnta bruksreglene offentlighet, er at det vil være vanskelig å offentliggjøre eventuelle oppfølginger av brudd på bruksreglene fra statsforvalternes side. Dette vil igjen bryte med ønsket om transparens i forvaltningen.

Det foreslås at reindriftsmyndighetene skal ha tilgang til bruksreglene. Vi påpeker her at også andre myndigheter vil ha et berettiget behov for innsyn i dokumentene, eller deler av dem. Dette kan f.eks. gjelde Mattilsynet og miljømyndighetene. Det må derfor avklares hvordan dette kan gis – direkte i loven eller som et innsyn etter forvaltningslovens regler.

Tydeliggjøring av bruksreglens innhold, herunder slakte- og produksjonskrav og andre forhold

Det er bra om bruksreglens innhold tydeliggjøres, men vi kan ikke se at forslaget bidrar til dette.

Det bør for det første skilles klart mellom «skal»- og «kan»-regler. Vi ser det som naturlig at det bare er beitebruksregler og øvre reintall som bør være «skal»-regler. Dette er forhold som har offentlig interesse, men mye annet ikke har det.

Det bør fremgå at «kan»-lista ikke er uttømmende, alternativt bør lista gjøres lengre. Det bør ikke være noen grenser for hva distriktet/siidaen ønsker å ta med i bruksreglene, så lenge dette fremstår hensiktsmessig for dem. Et eksempel på noe som kan, og kanskje også bør, være med, er mekanismer for tvisteløsning.

Det må gå klart frem hvilke brudd på bestemmelsene det kan sanksjoneres mot fra myndighetenes side. Vi ser det som naturlig at dette bare skal være beitebruksregler og øvre reintall, dvs. det vi vurderer at bør være «skal»-vilkår.

En mer begrenset mulighet for sanksjoner fra myndighetene kan forhåpentligvis bidra til at bruksreglene kan brukes mer aktivt i selvstyret.

Dersom myndighetenes sanksjonsmyndighet mot brudd på bruksreglene begrenses, vil reindriftens selvstyre tydeliggjøres.

Reduksjon av reintall

Statsforvalteren i Trøndelag har begrenset erfaring med prosesser med reintallsreduksjon, og har derfor ikke grunnlag for å gjøre en god vurdering av det fremlagte forslaget. Vi stiller likevel spørsmål ved riktigheten av at det som hovedregel er sommersiidaen reintallet skal fastsettes for, når det stort sett er vinterbeitene som er flaskehalsen. Regelen blir problematisk når det er ulike siidaandeler i sommer- og vintersiidaen.

Synliggjøring av gjeterhytter i distriktsplanene

Statsforvalteren i Trøndelag er enig med departementet i nytteverdien i at gjeterhyttene skal synliggjøres i distriktsplanene og støtter forslaget om å ta dette inn i loven.

REINDRIFTENS ERSTATNINGSANSVAR

Vi mener det er riktig at reindrifftsloven endres på dette punktet, slik at reindrifftslovens bestemmelser harmoniserer med de vi finner i beitelova. Statsforvalteren vil imidlertid påpeke de utfordringer den skadelidte i mange tilfeller antas å ville få med å få fastslått hvem som er reieneier og erstatningskravet skal rettes mot. I praksis er det kun reieneierne som er i stand til å fastslå eierskapet til reien, i tillegg vil en reinflokk i Trøndelag alltid bestå av rein med ulike eiere, i mange tilfeller også med rein fra flere distrikter. Det er da liten grunn til å anta at den skadelidte vil kunne klare å bringe eierskapet for en større reinflokk på det rene innen rimelig tid. Vi mener reindriftas medvirkningsansvar bør komme frem av loven, og at dette medvirkningsansvaret må være knyttet til kontaktperson for det aktuelle reinbeitedistriktet/siidaen. Uten at reindrifta selv medvirker til å avklare eierskapet, er vi redd de foreslåtte endringene vil kunne bidra til å øke konfliktnivået.

Medvirkningen kan bestå i å enten avklare eierskapet, eller å gi den skadelidte beskjed om at erstatningskravet kan rettes mot distriktet eller siidaen. Det blir da opp til distriktet/siidaen å avklare om det er hele distriktet/siidaen som skal ta kostnadene eller om kostnadene skal fordeles på de aktuelle reieneierne som har hatt reien i det aktuelle området.

HJEMMEL FOR FORSKRIFTER OM TILSKUDD

Det vil være positivt om disse forskriftene hjemles i reindriftsloven og ikke i reindriftsavtalen, tilsvarende vi har for ordninger i jordbruket (her jordlova).

REINDRIFTENS TILGANG TIL VIRKEMIDLENE I JORDSKIFTELOVA

Det vil være positivt om jordskifterettens virkemidler også skal kunne gjelde for rettighetshavere både i og utenfor reindriftnæringa. Jordskifteretten skal kunne foreta rettsutgreiing og fastsette grenser, samt kunne endre og fastsette bruksregler. Det er også fornuftig at jordskiftedomstolen skal ha tilgang på sakkyndige. Det må naturligvis være adgang til å benytte sakkyndige innenfor samtlige fagområder som jordskiftedomstolen finner nødvendig.

Vi oppfatter at forslaget om å benevne jordskiftedomstolen som «reindriftdomstol» kun gjelder for interne saker i reindriften, ikke saker der også interesser utenfor reindriften er parter. Dette kommer etter vårt syn ikke godt nok frem.

Vi ser frem til den videre behandling av de foreslåtte lovendringene, men gjentar vårt ønske om at også andre viktige deler av loven blir gjenstand for en snarlig gjennomgang.

Med hilsen

Frank Jenssen
statsforvalter

Siv Merethe G Belbo
direktør

Dokumentet er elektronisk godkjent